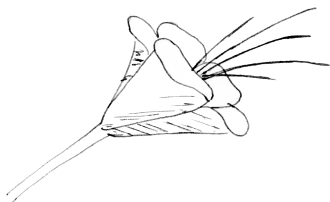

juleliljen

JULELILJENS HISTORIE

fortalt av Kirsti Birkeland

Med for- og etterord av
Ingeborg Refling Hagen

Suttung forlag 2013

3. opplag, 2013

Forside: Johanne Louise Groven Michaelsen

Sats og trykk: Suttung forlag, 2337 Tangen

ISBN: 82-7066-280-1

Forord

Det var Kristin Lyhmann som kom med den som gave fra Kirsti Birkeland. Hun sto ved treet og tok den ut av pakken og sa:

"Vent litt. Denne blomsten har en underlig historie som Kirsti fortalte meg."

Alle ventet spent og Kristin fortalte så om en oppdagelsesreise eller ekspedisjon hvor folkene var kommet ut for snøstorm så de med nød og neppe reddet livet. Hun fortalte hvordan de i trettheten tok feile soveposer, og at den svære mannen var så hensynsfull at han ikke orket vekke kameratene sine og derfor frøs fordervet hendene den natten.

Hun fortalte også at denne svære mannen var kirurg, men at han etter den natten måtte få fingrene operert bort, så han aldri kunne bli kirurg mer, at det var denne mannen som hadde laget juleliljen, at hele familien pleide spare sjokoladepapir hele året igjennom så han skulle få nok til juleliljene. Så kom også navnet på mannen. Han hette *Helland-Hansen*.

Men hver gang det kom barn som skulle være med å gå rundt juletreet den jula, ble historien om juleliljen fortalt.

Nå har vi fått historien nedskrevet av hans barnebarn Kirsti Birkeland. Og her er den:

JULELILJENS HISTORIE

En student, 20 år, Bjørn, høy, kraftig kar. Hans mor var enke fra han var ti år gammel, tre små søsken hadde han. Nå var han kommet så langt at han var begynt på studiene.

Kirurg ville han bli.

Fra han var liten hadde han vært levende opptatt av stjernehimmelen. Værelset hans var oversådd med stjernekart. Nå tilbrakte han hver

ledig stund på observatoriet på Nisseberget. En dag ble han spurt om han ville være med på den nordlysekspedisjonen som skulle gå fra Bosekop over Beskades til Gargia. Den som spurte var professor Kristian Birkeland. Dette var i 1898. En same som hadde vært postfører i disse traktene i 20 år skulle føre den over fjellet.

Det ble en forrykende snøstorm, temperaturen

sank til bortimot 40 grader minus. Føreren mistet veien. Det var ikke annet å gjøre enn å prøve å overleve ute. De var utslitt og motløse. Sammen veltet pulken sin over seg og lot de andre skjøtte seg som de ville.

Bjørn var sterk som navnet sitt og netthendt. Det ble han som satte opp teltet for folk og for de dyre instrumentene. Da han var ferdig, lå de andre alt i reinskinnsposene. Men dødstrette som de

var, hadde de bare kavet til seg hver sin pose uten å tenke på størrelsen — og nå var bare den minste posen igjen til den største karen.

Han fikk ikke varmen i seg den natten, holdt seg våken ved omigjen og omigjen å synge for seg selv som mor hans gjorde i vanskelige tider:

*"Alltid freidig når du går
veier Gud tør kjenne."*

Om morgenen visste han at fingrene hans var frosset døde i arbeidet med teltene.

Da stormen la seg, oppdaget de at de ikke var langt fra bestemmelsesstedet. Men i Aftenposten stod det stort på første side:

"Den unge Helland-Hansen kommer antagelig til å miste begge armene."

Selv telegraferte han hjem:

"Alt etter omstendighetene vel."

Bjørn måtte tilbake til Oslo, eller Kristiania. Fire fingre på hver hånd ble operert bort. Tomlene fikk han beholde. Dette skjedde uten bedøvelse. Professor Strøm sa han aldri hadde sett et menneske med slik selvbeherskelse.

Da han kom hjem med stivt bandasje hender, låste han seg inne på rommet sitt. Den stakkars moren tenkte: "Nå orker han

visst ikke mer." Hun var fortvilet. Men etter en stund kom han ut nybarbert. "Kjære, har du vært hos barberen?" sa hun. Men da lyste stoltheten av ham. Han hadde greidd det selv. Og den gangen var det ikke barbermaskin, ikke høvel engang. De brukte en spesiell barberkniv.

Og han hadde greid det uten en rift.

Kirurg *kunne* han nå ikke bli. Men etter å ha vært lærer i fysikk en stund,

kastet han seg over oseanografien. Han studerte i Stockholm, Edinburg og København. Han ble professor og bestyrer for Christian Michelsens institutt i Bergen, fikk æresbevis og ordner fra universiteter i hele verden for sin vitenskapelige innsats.

Dette er min bestefar og vi kalte ham Store-Bjørn. Jeg husker ham når vi laget liljer før jul. Hele familien sparte sjokolade-

papir året rundt til Store-Bjørns liljer.

Han var det rankeste jeg har sett, alltid ulastelig antrukket. Men når barnebarn blåste på ham, da vippet og falt han så lang han var. Han var et eventyr. En liten fetter fikk engang øye på ham på Karl Johan, høytidelig skridende sammen med noen professor-venner. Jeg tror alle var i flosshatt og hadde vært hos kong Haakon til lunch. Men lille Tor stormet henrykt frem

med munnen så full av luft
at kinnene stod som
solgangsskyer på Vest-
landet, og blåste på Store-
Bjørn.

Og han falt.

Ingenting gjør juletreet
så vakkert som Store-
Bjørns stjerneliljer. De
skal plasseres så det
skinner lys på dem — de
kan ikke annet enn
skinne igjen.

Og så skal historien
fortelles om en gutt
på 20 år...

Kirsti Birkeland, 1969

Etterord

Jeg fikk liljen i gave fra Kirsti Birkeland, men det var altså Kristin Lyhmann som først hadde hørt historien og fortalte den ved juletreet.

Aslaug sto og hørte og grunnet litt, så sa hun: "Disse liljene har jeg sett før." — Og da hun hadde tenkt seg om, sa hun: "Det var hos professor Hyllerås."

En som var tilstede, sa:

"Å ja, de har sikkert kjent Helland-Hansen. De var jo forskere begge to."

En annen gang var pastor Krohn i stuen, det ble snakket om liljen, og han stusset:

"Den har jeg da sett før," sa han. "Det var visst hos Hyllerås i Engerdal."

Men siden viser vi liljen til alle som kommer og forteller om ham som laget den. Han mistet fingrene, men hadde likevel et så veldig_overskudd at han klarte å leve med i livet så vi kan takke ham den dag idag.

Når vi er litt sure og gir etter for dårlig lune, skal vi huske på ham som var så hensynsfull mot kameratene sine at han ikke ville vekke dem for å få igjen soveposen, men sang hele den vonde, lange natten:

*"Alltid freidig når du går
veier Gud tør kjenne."*

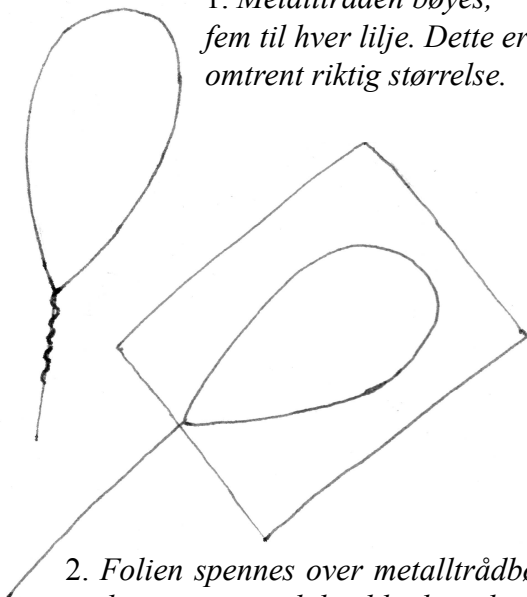
Ingeborg Refling Hagen

LITT OM HVORDAN LILJEN LAGES

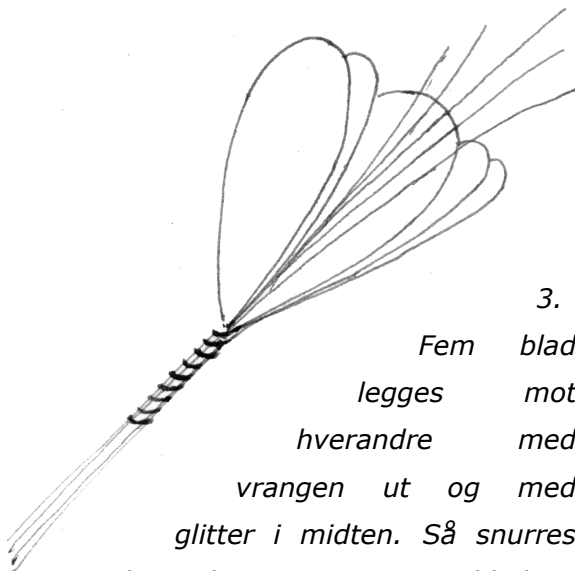
Materiale: aluminiumsfolie, blomstertråd
av metall, fint glitter

Nyttig verktøy: metallsaks, tang

*1. Metalltråden bøyes,
fem til hver lilje. Dette er
omtrent riktig størrelse.*

*2. Folien spennes over metalltrådbøylen
og brettes inn med den blanke siden ut.*

3.

Fem blad

legges mot

hverandre med

vragen ut og med

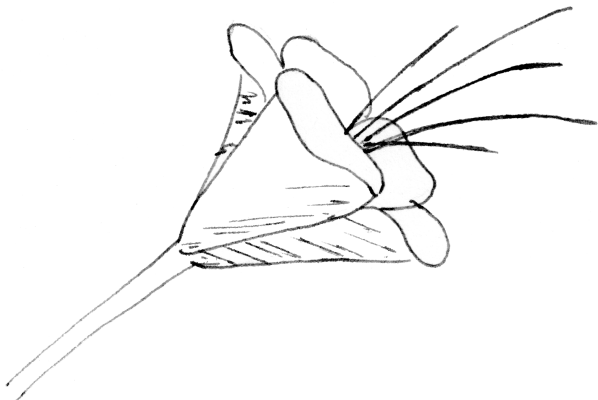
glitter i midten. Så snurres

de godt sammen mens bladene

holdes i et fast grep. Det er viktig at

glitteret sitter stramt fast. Kle stilken med

en strimmel folie.

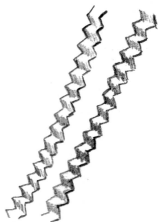

4. Så kommer det store øyeblikket da du skal åpne blomsten! Den skal ikke være altfor åpen. Den festes der hvor den skal sitte med en liten metallklype eller ved at en har lang stilk og bøyer den rundt grenen.

Forslag til glitter:

a) Vanlig juleglitter klippes over og festes sammen med folie

b) I handelen finnes det en type folie som er rillet i strimler. Disse strimlene kan henge endel lenger ut av liljen, gjerne 8 -10 cm.

